

Helikopter i kommunal räddningstjänst

Följande områden tas upp i detta aktuellt:

- Rutiner för att rekvirera helikopter
- Säkerhetsrutiner
- Rekommenderade arbetsrutiner
- Förteckning över helikopterresurser
- Rekvisition och utvärdering av helikoptermedverkan vid skogsbrand
- Särskilda resurser, flygburna materielsatser m m.

Bakgrund

Tidigare erfarenheter i samband med skogsbränder när konkurrens uppstått om helikopterresurser ledde till att Räddningsverket 1995 tog initiativet till att skapa rutiner för rekvirerandet av helikopter. Räddningsverket har tillsammans med företrädare för Luftfartsverket (ARCC/Cefyl), Försvarmakten, Rikspolisstyrelsen, SOS Alarm AB och Svenska Flygföretagens Riksförbund utarbetat arbetsrutiner för att rekvirera flygburna resurser vilka tidigare presenterats i Aktuellt från Räddningsverket Nr 5-95. Inför sommaren 1999 har en översyn gjorts av dessa rutiner.

Allmänt

Sjöfartsverket har redan sedan tidigare ett avtal med Försvarmakten om helikopterberedskap för sjöräddningsinsatser. Sedan 1998 finns ett avtal som anger att Räddningsverket betalar del av grundberedskapen för att helikopterresurserna skall kunna utnyttjas även vid kommunala räddningsinsatser. (På motsvarande sätt har Luftfartsverket ett avtal om beredskap för flygräddningsinsatser).

Enligt 43 § räddningstjänstlagen skall en statlig (eller kommunal) myndighet på anmodan av räddningsledare

delta i en räddningsinsats med personal och egendom om myndigheten har lämpliga resurser och deltagandet inte allvarligt hindrar myndighetens vanliga verksamhet.

Helikopter vid skogsbrandsläckning

Räddningsledaren bedömer vilken typ av helikopterresurs som är bäst lämpad vid respektive insats. Bedömningen bör omfatta både hur snabbt resursen kan vara på skadeplatsen samt vilken effekt och prestanda olika resurser behöver ha. Generellt rekommenderar Räddningsverket kommunerna att rekvirera resurser som har dokumenterat god erfarenhet av och hög effektivitet vid skogsbrandsläckning samt en kort inställetid till skadeplatsen. Erfarenhetsmässigt är det fördelaktigare att i vissa fall tidigt rekvirera en mindre resurs som snabbt är på skadeplatsen än att i ett senare skede bli tvungen att sätta in större resurser. Exempel på situationer när flygande enheter mycket tidigt eller direkt bör larmas:

- Svårtillgängligt brandområde
- Stor omfattning av branden
- Extremt torrt
- Risk för snabb brandspridning
- Svåröverskådlig skadeplats
- Begränsad tillgång på släckvatten
- Resursbrist
- Lång insatstid

Rutiner för att rekvirera helikopter

ARCC/Cefyl är landets normala samordningsfunktion för helikopterresurser - främst Försvarmaktens helikoptrar - för både statlig och kommunal räddningstjänst. Det är alltså från ARCC/Cefyl som den kommunala

räddningstjänsten bör rekquirera helikoptrar, direkt eller via SOS-Central.

Anm: ARCC är den internationella beteckningen på flygräddningscentral och betyder Aeronautical Rescue Co-ordination Centre. Sveriges ARCC är belägen vid Kärringberget i Göteborg

I de fall det finns lokala samarbetsavtal eller motsvarande mellan kommunens räddningstjänst och helikopterföretag eller liknande finns det vanligen också etablerade larmvägar för att rekquirera resurser. När sådana kontakter finns kan t ex SOS-Central larma berört organ. För att bland annat kunna få en samordnad överblick över lämpliga flygburna skogsbrandresurser måste Försvarsmaktens enheter som sätts in för insats eller utför andra uppdrag rapportera till ARCC/Cefyl om de har larmats ut av annan part. ARCC/Cefyl har kontinuerlig uppföljning av Försvarsmaktens helikoptrar som avses för räddningstjänst. **Räddningsledaren bör mot bakgrund av detta vid rekvirerandet av andra resurser än där samarbetsavtal finns i första hand vända sig till ARCC/Cefyl (via SOS-Central).** Bilaga 2 är exempel på information som ARCC/Cefyl bör få av räddningsledaren vid begäran om flygburna resurser.

Vid konkurrens om resurser kommer ARCC/Cefyl att kontakta berörda kommunala räddningsledare så att dessa kan komma överens om resursomfördelning av flygande enheter.

Säkerhetsrutiner

Räddningsledaren har det övergripande ansvaret för räddningsinsatsen. När en flygande enhet rekquireras bör redan från början klargöras hur flygande enheter och räddningsledarens samband ska vara arrangerat.

För att säkerställa flygsäkerheten bör följande rutiner följas:

1. Radiosamband upprättas mellan räddningsledaren (räddningsledningen/staben) och flygande enhet så fort denna har kommit till skadeplatsen.
2. Den kommunala räddningsledaren utser i samråd med ARCC/Cefyl lämplig enhet till ACO (= Aircraft Co-ordinator) vid insats med flera flygande enheter. ACO ska samordna flygverksamheten vid insatsen med avseende på flyginformation. Samband bör ske på 123.10 MHz AM-radio.
3. Räddningsledaren kan begära att luftområdet kring skadeplatsen ska avlysas för annan lufttrafik än den som deltar i räddningsinsatsen. Räddningsledaren riktar denna begäran till ARCC/Cefyl som därefter svarar för verkställighet. Räddningsledaren kan också enligt 45 § RÄL avspärra eller utrymma område (sjöar, etc) t ex där släckvatten hämtas.
4. Räddningsledaren bör i samråd med flygande enheter besluta om eventuell avstängning av elkraftledning om vattenbombning måste ske i närheten av dessa.

Rekommenderade arbetsrutiner vid skogsbrand med helikopterinsats

När helikoptern har kommit fram till brandplatsen bör räddningsledaren eller någon från räddningsledningen följa med upp i luften för en första rekognoscering. Det bör redan i detta skede övervägas att dokumentera branden bildmässigt på lämpligt sätt. I vissa fall kan även en första släckinsats genomföras som underlag för beslut i stort. När räddningsledaren har fått nödvändig information bör ett beslut i stort fattas.

Följande faktorer bör beaktas:

- brandens omfattning
- spridningshastighet
- resurser på marken och deras säkerhet vid vattenbombning
- naturliga begränsningslinjer för branden
- direkta släckinsatser på branden
- säkerheten för flygande enheter
- lyfthjälp/transport av materiel eller personal med helikopter till svårtillgängliga platser
- spridningsrisk till värdefull skog/egendom/miljö

Förteckning över flygburna resurser

I bilaga 1:1-3 finns en förteckning som visar olika flygande resurser och deras tillgänglighet med mera. Förteckningen har upprättats i samråd med Försvarsmakten, Rikspolisstyrelsen och Svenska Flygföretagens Riksförbund. Bedömningen utgår bland annat från faktorer som, helikoptertyp, lämplig utrustning för skogsbrandsläckning, kunskap och erfarenhet av skogsbrandsläckning samt möjligheter att delta i släckarbetet under längre tid. Lokalt kan andra flygburna resurser finnas att tillgå. Dessa bör om räddningsledaren så bedömer också utnyttjas särskilt om insatstiden för dessa är kort. Uppgifter som till exempel rekognoscering från luften i ett tidigt skede är normalt mycket värdefullt för att taktiskt kunna inrikta insatsen på bästa sätt.

Utvärdering av medverkan av helikopter

Vid de tillfällen då helikopter används i samband med skogsbrandsläckning ska helikopterbesättningen svara för att uppgifter lämnas till ARCC/Cefyl och Räddningsverket. Vilka uppgifter som ska lämnas framgår av bilaga 3.

Skogsbrandutrustning för helikopter

Räddningstjänsten Storgöteborg har på uppdrag av Räddningsverket tagit fram en särskild materielmodul för att användas vid skogsbrandsläckning och som anpassats för helikoptertransporter. Rutiner vid användandet är under utvecklande. För närmare information hänvisas till Räddningsverkets rapport "Skogsbrandutrustning för helikopter", beställningsnummer P21-

242/98 som kan beställas från vårt trycksaksförråd telefon 054 – 10 42 86, telefax 054 – 10 42 10.

Kommunalt samarbete med helikopterbataljoner

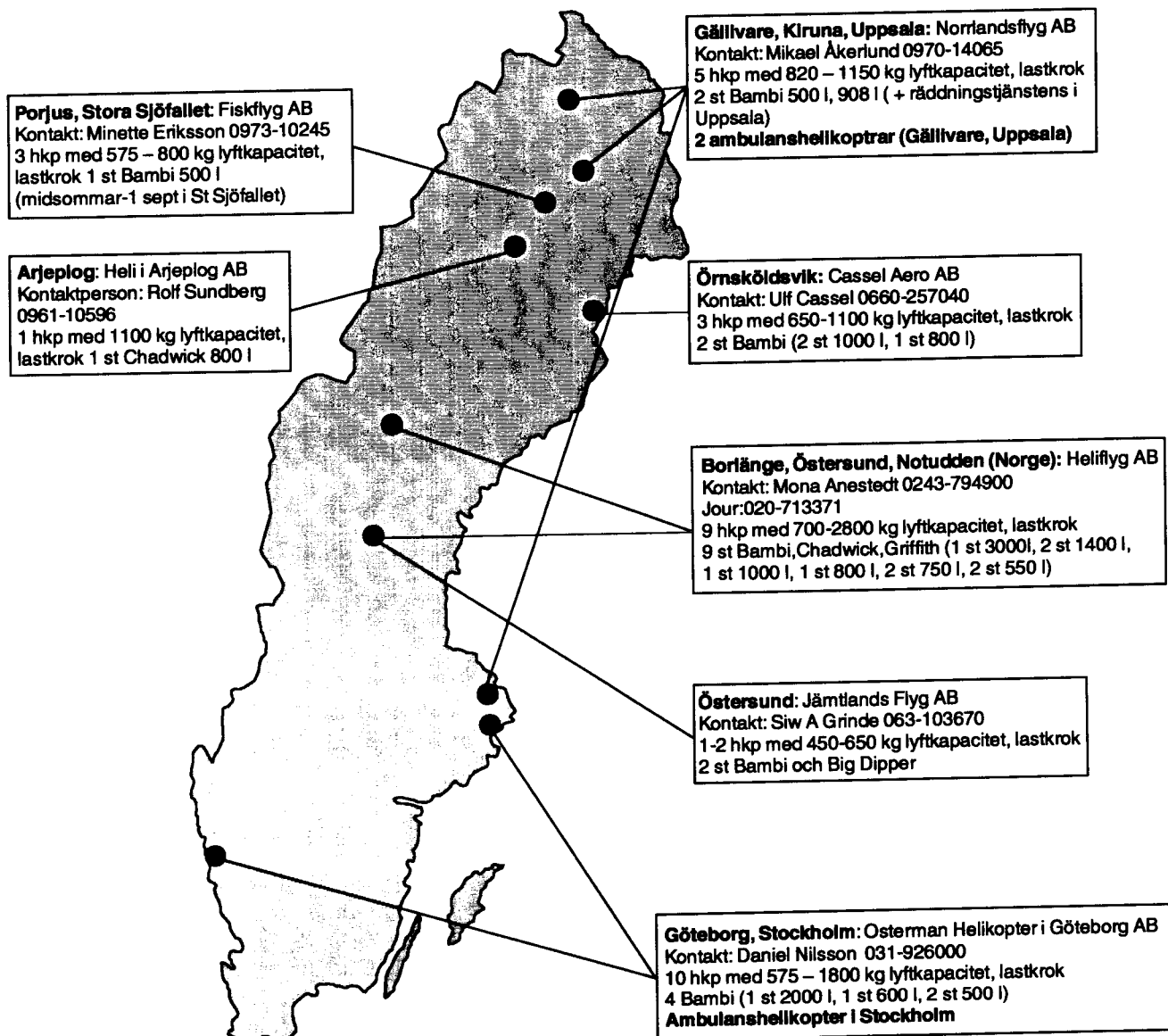
Brandförsvarsförbundet Södertörn och Räddningstjänsten Storgöteborg har utvecklat ett samarbete med de närliggande helikopterbataljonerna (Berga resp. Säve). I båda förbundens koncept för samarbete finns bland annat en särskild materielsats för skogsbrandsläckning (se även ovan, under föregående rubrik). Södertörn har ytterligare fyra materielsatser anpassade

för andra typer av insatser, nämligen katastrofmedicinsk förstärkningsutrustning, rökdykning, brandsläckning och rapellering. I Södertörns koncept ingår även en så kallad "taktisk styrka" med bemanning 1+4. Styrkan är särskilt tränad för insatser i samarbete med helikopter och är självförsörjande i 24 timmar. I Södertörns materielsatser ingår även bland annat en 4-hjulig terrängmotorcykel.

Ytterligare upplysningar lämnas av Södertörns Brff, Lars Hedström 08-721 22 00 respektive Räddningstjänsten Storgöteborg, Per-Olof Hybring 031 – 335 26 00.

Räddningsverkets kontaktperson: Lennart Larsson, Enheten för brand och räddning, 054 – 10 43 74.
E-post: lennart.larsson@kd.srv.se

Helikopterföretag med resurser för skogsbrandsläckning

Dessutom finns följande företag och helikoptrar som resurs för rekognosering och utflygning av personal

Kiruna: Polar Helikopter i Kiruna AB
 Kontakt: Ame Asplund 0980-83055
 2 hkp med 650 kg lyftkapacitet, lastkrok

Jäckvik: Arctic Air AB, Vuoggatjålme
 Kontakt: Björn Helamb 0961-10715
 1 hkp med 575 kg lyftkapacitet, lastkrok

Arjeplog: Fjällflygarna i Arjeplog AB
 Kontakt: Kjell Johansson 0961-23040
 2 hkp med 650 kg lyftkapacitet, lastkrok

Östersund: Midlandair i Östersund AB
 Kontakt: Hans Bergström 063-35049
 1 hkp med 320 kg lyftkapacitet

Umeå: Lapplandsflyg LAPAIR AB
 Kontakt: Bertil Johansson 090-129050
 7 hkp med 575-1100 kg lyftkapacitet, lastkrok

Bettna: Broby Helikopter
 Kontakt: Gustaf Dieden 0150-30008
 1 hkp med 650 kg lyftkapacitet, lastkrok

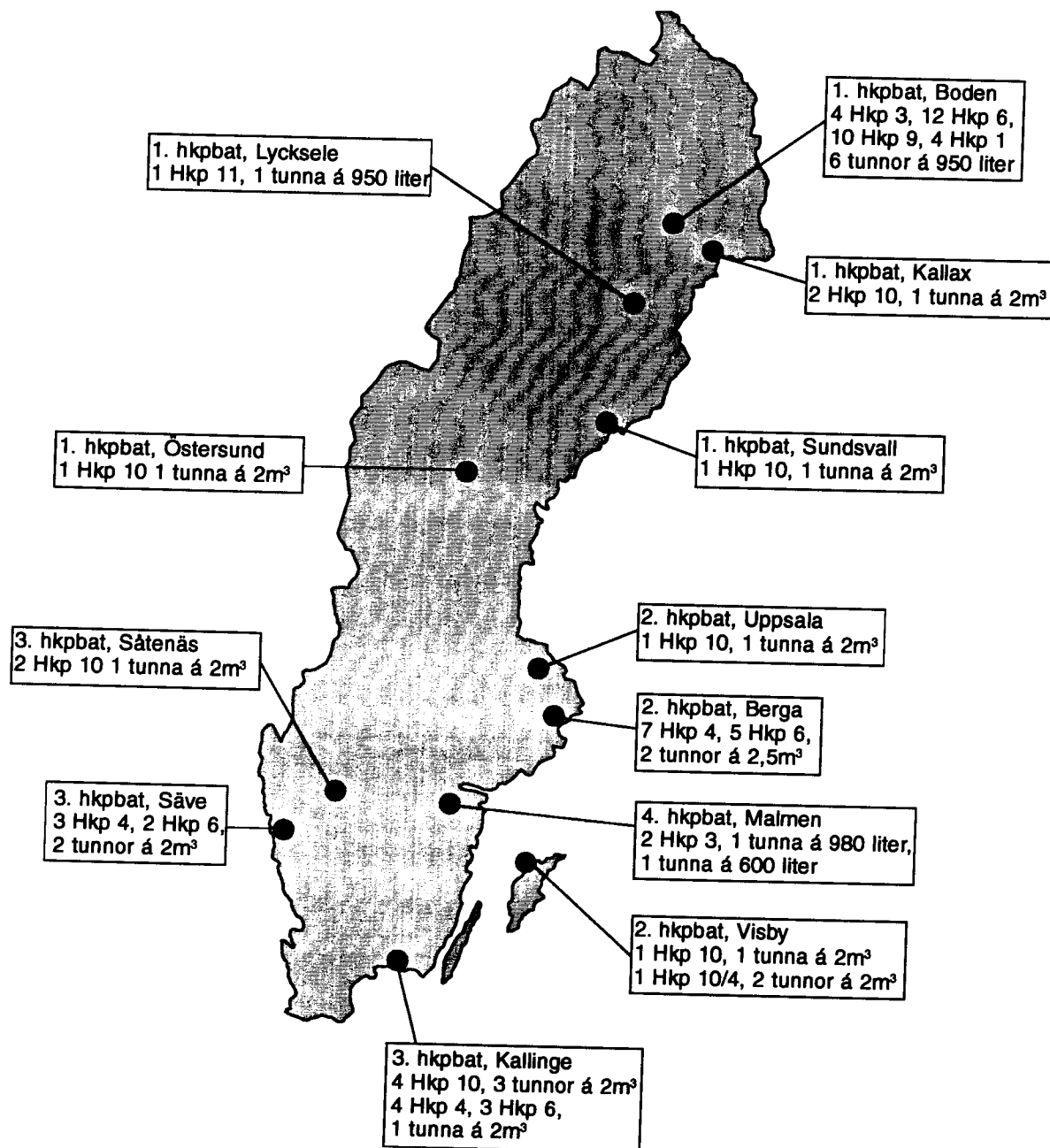
Visby: SOS Helikoptern på Gotland
 Kontakt: Gide Forslund 0498-270002

Ambulanshelikopter
Norrköping: Roslagens Helikopterflyg AB
 Kontakt: Christer Öhlund 0176-18466
 2 st hkp med 200 kg lyftkapacitet

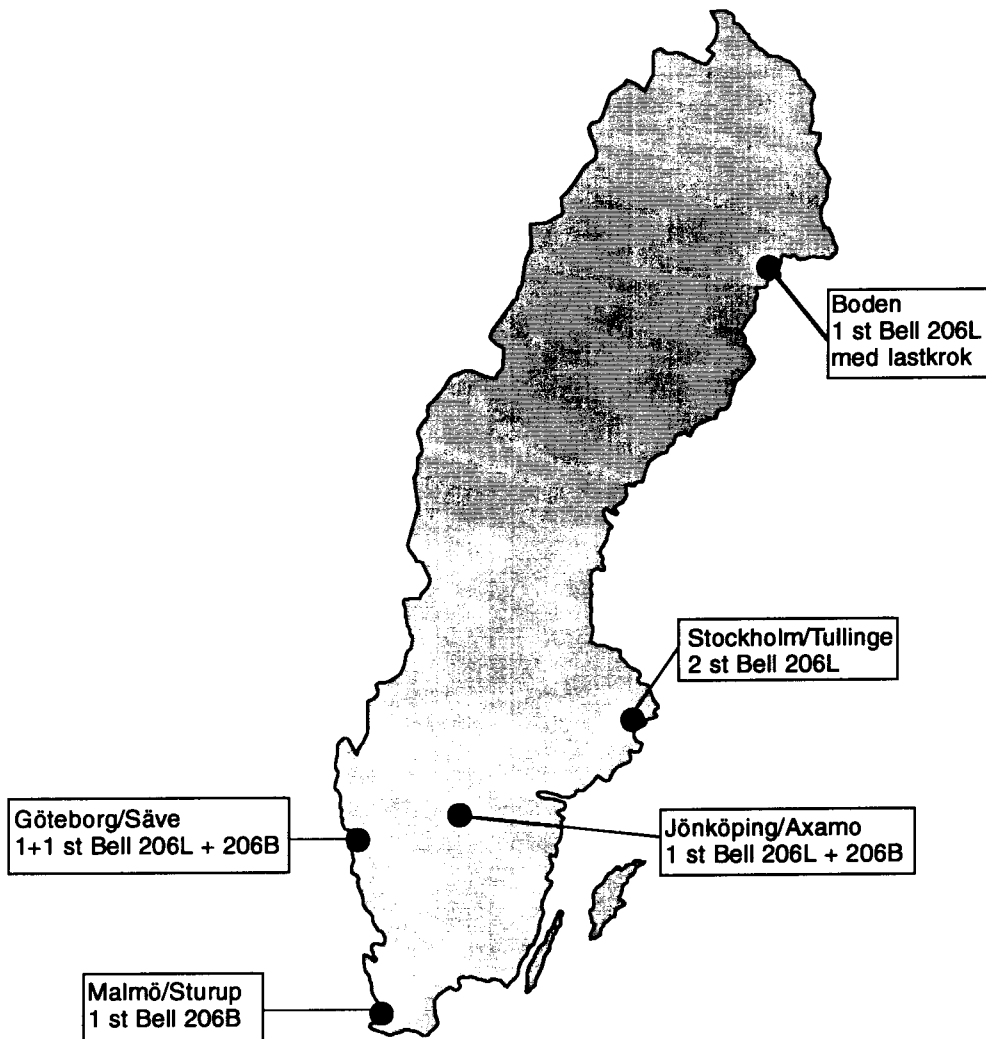
Enköping: HT Helikoptertransport AB
 Kontakt: Hans Ericsson 0171-470424
 4 hkp med 320-650 kg lyftkapacitet, (3 st lastkrokar)

Helsingborg: Helikopterservice AB
 Kontakt: Carl-Henrik Tengblad
 4 st hkp med 800-1500 lyftkapacitet (1 lastkrok)

Försvarmaktens helikopterresurser för skogsbrandsläckning

Rikspolisstyrelsens helikopterresurser

Polisens helikoptrar är ofta snabbt på plats och kan vara mycket användbara för rekognocering med mera. Helikoptrarna har bl a sambandsutrustning för luftfart och räddningstjänst (brandrisk). Helikoptrarna kan också utrustas med värmekamera eller högtalare.

Underlag för rekvisition av helikopter vid skogsbrand

Följande information lämnas av den kommunala räddningsledaren till ARCC/Cefyl vid rekvirerandet av flygande resurser:

Typ av räddningsinsats ..... i kommunen .....

Plats/namn/ort .....

Rikets nät nord-syd ..... öst-väst .....

Räddningsledare som begär hjälp (namn) .....

Önskad hjälp .....

Brandens omfattning vid begäran (om den är känd, t ex area .....

Har markenheter påbörjat släckning   nej   ja

Om ja sedan när (datum) ..... kl .....

Vindriktning ..... Vindstyrka ..... m/s

Hur länge antas flygande resurser behövas .....

Kontaktväg till Räddningsledaren för ARCC (tfn, radio, etc) .....

Kontaktväg till Räddningsledaren för hjälpanheter (radio, etc) .....

Ska bärbar flygradio tas med av helikopterbesättningen?   ja   nej .....

Ska helikopter ta med annan utrustning än vattentunna, t ex lastnät? .....

Typ av mark .....

Övrigt .....

.....

.....

.....

.....

ARCC/Cefyl   Telefon 031-64 80 90   Fax 031-69 84 96

Utvärdering av släckinsats med helikopter vid skogsbrand (Lämnas av helikopterbesättning till ARCC/Cefyl och Räddningsverket)

Följande uppgifter rapporteras efter respektive släckinsats. En rapport för varje flygande enhet. Flygbesättningen sänder rapporten snarast efter insatsen till ARCC/Cefyl, fax 031-69 84 96 och Räddningsverket, fax 054-10 28 89.

Startplats ..... Hemmabas/företag .....

Flygande enhet (typ av luftfartyg) .....

Larm/rekvirerad av .....

Brandplats ..... kommun: .....

Vindriktning ..... Vindstyrka ..... m/s

Larm kl ..... den ..... / ..... 199 .....

Start flygning kl ..... den ..... / ..... 199 .....

Framme brandplats kl ..... den ..... / ..... 199 .....

Påbörjade insatsen kl ..... den ..... / ..... 199 .....

Avslutade insatsen kl ..... den ..... / ..... 199 .....

Åter hemma kl ..... den ..... / ..... 199 .....

Antal timmar/min vattenbombningar .....

Antal vattenbombningar totalt ..... st och totalt bombad vattenmängd ..... m³

Avstånd vattentag-brandplats ..... m.

Antal timmar/min annat arbete än vattenbombning på skadeplats .....(ange vad och fördelning, t ex mtrl-lyft, rekognoscering, ledning, etc)

.....

.....

Synpunkter/egen beskrivning av insatsen .....

.....

.....

.....

Tidigare nummer av Aktuellt från Räddningsverket under 1999

Nr 1-99 Brandriskprognos 1999

Nr 2-99 Säker vattengivning vid rökdykning